

ton lemmers **onbekende beroemdheid**

Bijzondere zeilprestaties zijn niet alleen voorbehouden aan mensen uit de categorie Bekende Nederlanders. Zeilen belicht een aantal van die vergeten zeilers onder de noemer 'Onbekende beroemdheden'.

Iemand om bij terug te komen

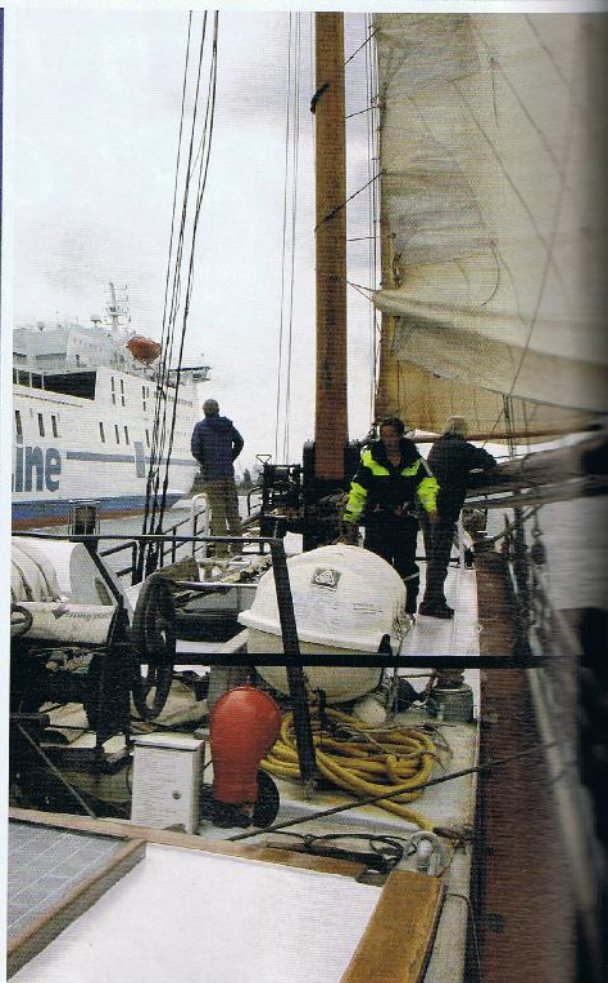
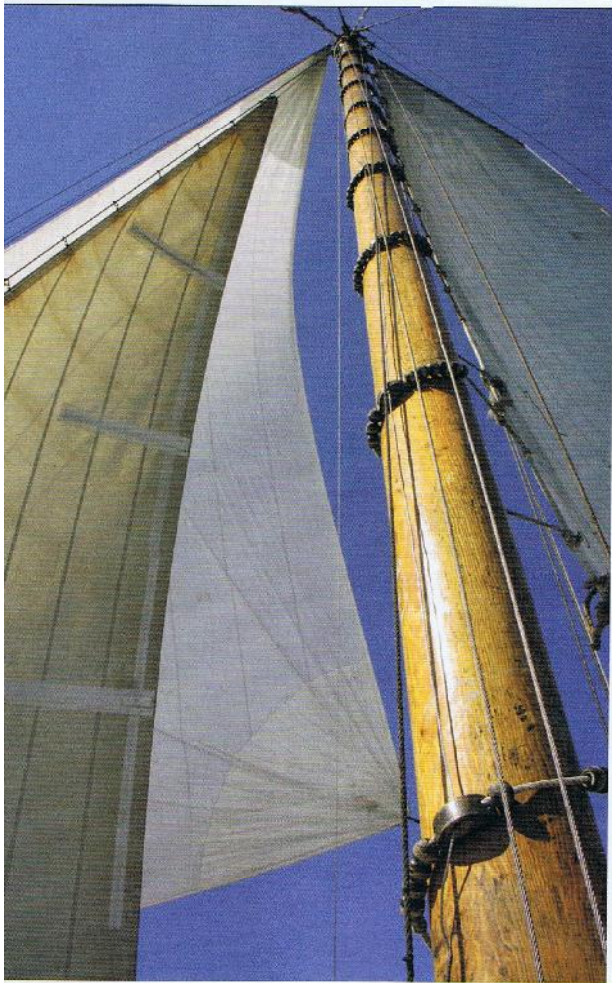
*Ton Lemmers is een van de pioniers van de chartervaart. Tegenwoordig zijn het IJsselmeer en de Waddenzee gevuld met ongeveer vijfhonderd charterschepen. Toen Ton Lemmers in 1984 begon te charteren was hij zo ongeveer de enige. Op zijn **Stella Maris** laat hij nog steeds mensen kennis maken met de zee en het plezier van zeilen, als één van de laatsten van de eerste generatie charteraars.*

TEKST EN FOTO'S MICHEL VAN STRATEN

“We woonden aan het water.” Zoals dit voor veel zeilers een opmaat is geweest voor een leven op het water, zo geldt dat zeker voor Ton Lemmers, Durgerdammer van geboorte. “We woonden in dat witte tarentje op de hoek van de dijk. ‘De kapel’ wordt dat ook wel genoemd. Het is namelijk ooit een kerkje geweest. Maar dus ook een woonhuis. Mijn vader had er een grote kelder onder, waar hij allerlei bootjes bouwde. Na een brand in het huis hadden

we nieuw hout nodig, voor reparaties. Maar veel van dat oude hout was nog goed. Daarvan bouwde mijn vader een junior jol, en ook een Sharpie.” Ton schiet in de lach als hij vervolgt: “Maar mijn allereerste bootje was een benzinetank. In de oorlog waren er reservetanks van vliegtuigen, die na gebruik werden weggegooid. Mijn broers en ik hadden er een gevonden en doormidden gezaagd. Nu hadden we twee bootjes, een beetje druppelvormig waren ze. Het was een attractie. De bootjes waren moeilijk overeind te houden, maar wij konden dat wel. Menige stoere jongen uit Amsterdam dacht dat ook te kunnen. Dat kostte hen vaak een nat pak. Ik moet toen

*“Het publiek
had je niet voor
het uitkiezen”*

jaar of zes geweest zijn. Ik spijbelde al op de school om in de kano van mijn moeder te varen." Zijn moeder daarvan vond? "Zij, een Friese, zei: "En zitten kan altijd nog." "Ik eerder zeilen dan zwemmen." Dat zwemmen toch wel een keer geleerd worden? "Ach, ik dacht waarom zal je leren zwemmen als je ook kunt zeilen doen?" Maar dat zwemmen moest er toch eens van zijn. "Ik heb het mezelf maar geleerd." Later ging Ton met de botters die er nog voeren.

De scheepstimmerman tot-eigenaar

Lemmers is begonnen als scheepstimmerman. Gerardam heeft lang bestaan van de visserij, maar dat toen ik daar opgroeide wel zo'n beetje over. Dus veel vonden werk in de scheepsbouw. Zo ging dat. Ik terecht bij Willem de Vries Lentsch. Je had toen officiële opleiding, maar een ervaren timmerman die je het vak in de praktijk." Vijf jaar werkte Lemmers als scheepstimmerman, totdat de polyesterbouw kwam varen. "De eerste keer is het inbouwen van een zeil wel leuk. Maar daarna wordt het allemaal saai." Ton was goed in sport en wilde naar het CIOS. Hij kreeg het advies van een oom om fysiotherapie te studeren. Dat deed hij, en met succes. Lemmers was elf jaar in de revalidatie.

Wat werd ik gevraagd om een zomer te schipperen, om dat te vervangen. Dat leek me wel leuk natuurlijk, de zomer varen. Dus dat deed ik." Het was tijdelijk, maar jaar daarop plakte Lemmers er nog een seizoen aan. Ook tijdelijk. Ook leuk. Daarna kwam hij in aanraking met Stichting Watersport voor Gehandicapten. "Een zeil was had me daarop gewezen. Ze hadden een groot zeil nodig. En een schipper. Werken met gehandicapten, dat had ik al ervaring mee. En met varen ook. Dus het was een mooie combinatie." Het casco van de klipper *Lutgerdina* werd aangeschaft en omgebouwd. (De rolstoeltoelating *Lutgerdina* vaart nu nog steeds, zie www.zeilen.nl). Ton had er een goede tijd. Maar na vijf jaar werd hij zelfstandig verder met zijn varende leven. Hij ging op zoek naar een schip en kwam *Stella Maris* tegen, een groentejager uit 1914. "Ik kende het schip wel, had het ook wel voorbij zien varen. Altijd haast, altijd een dikke rook voor de boeg. Een 'rapenkaag' heette ze bij ons varen. Zijn eetbare knollen, een 'kaag' is een platbodeme de binnenvaart). De handelaar die de groente het schip bij de veiling kreeg kon er de beste prijs voor krijgen. Maar de naam groentejager. Haast. *Stella Maris* was dat, het verbouwen van een groentejager annex schip tot charterboot? "Ja, hoe ging dat? Van oudere schippers hoorde je veel. Die hadden alles in hun hoofd, de dik de schoten precies moesten zijn, hoe lang de mast, stuk hout voor de mast had ik al eerder aangeschaft, een kompas. Dat was spannend, een stuk hout uitzoeken bij de houthandelaar. Vierkant was het. Dan hoorde ik

iemand zeggen dat als de mast geklapt [gestreken] was, het niet handig is als die ver overboord hing in verband met de sleep. Dus dan wist je al hoe lang die mast kon worden." Ton besluit zijn verhaal over de verbouwing van het schip op een voor hem typerende uitspraak: "En je maakt eens wat tekeningetjes." Ton Lemmers liep in die tijd altijd met een duimstok in zijn zak.

De eerste charters

"Er waren een paar anderen, die verzamelden ook pannen en potten en dat soort spul. Evert Verkerk en Eduard de Boer. Die waren later begonnen dan ik met verzamelen en inkopen, maar toen we eenmaal begonnen met de chartervaart waren zij wel sneller onder zeil." Wat kan Ton Lemmers zich nog van zijn eerste chartervaart herinneren? "Jaartallen weet ik nooit, maar wel dat ik in 1984 begon met mijn huidige schip *Stella Maris*. Het was, zoals gebruikelijk, een chaos natuurlijk. We gingen het zeil ophalen in Stavoren. Het lijzen heb ik niet eens gezien, want toen was ik weer onderdeks aan het werk. De eerste overstagmanoeuvre was spannend, we moesten nog uitvinden hoe het schip zou reageren. Ik kreeg Duitsers aan boord, via via, die betaalden ook niet veel. Het was allemaal wennen."

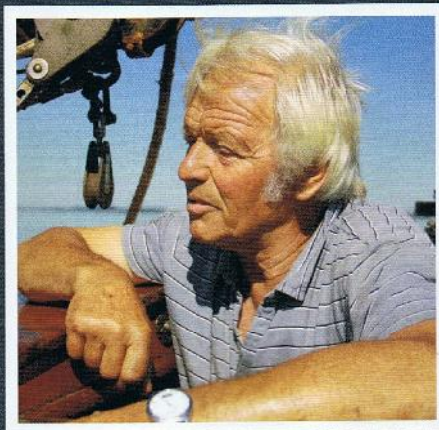
"Het publiek had je ook niet voor het uitkiezen, in het begin. Ik kreeg hele leuke groepen, maar ook vreselijke. Ik werd eens opgebeld door een bedrijf, voor een groep. Ze hadden een hotel voor me geboekt in Volendam. Waarom, vroeg ik. Om te slapen, zeiden ze. Nou, als ik een hotel nodig heb om te slapen, dan wil ik zo'n groep natuurlijk helemaal niet eens aan boord hebben. Dus zochten ze een ander schip, een waar de schipper wel van feestjes hield. Dat vonden ze. Om drie uur 's middags waren ze al dronken, die gasten. De schipper deed het keurig, die bleef net zolang op tot iedereen eindelijk naar bed was. Maar

STELLA MARIS

Stella Maris is een klipper. (Het oud-Engelse *ta clip* betekende *snel gaan*.)

L.o.a.: 32 m
L.o.d.: 26 m
L.w.l.: 23,28 m
Breedte: 4,86 m
Diepte: 1,75 m
Zeiloppervlak: 250 m²
Topsnelheid: 11-12 knopen

onbekende beroemdheid ton lemmers

WIN EEN BOEK

Zeilen verloot dit keer een exemplaar van het boek *Hollands Welvaren, de Nederlandse chartervaart in de 21ste eeuw* van Peter Fokkens. Mail naar info@zeilen.nl om mee te loten.

MEEVAREN

Stella Maris biedt een uitgebreid programma voor wie wil meevaren, van mei tot oktober en van IJsselmeer tot Oostzee. Er kunnen twaalf passagiers mee. Meer informatie vindt u op www.stella-maris.net.

daarna staken er nog twee een sigaar op. Het waren niet eens de vlammen, maar de rook, van de slaapzakken die in brand raakten. Daar zijn er vijf bij omgekomen, dacht ik."

De eerst regels

"Toen kwamen de eerste regels. Dat moest ook wel natuurlijk. Want er was niks. We kochten brandblussers, een marifoon, zwemvesten, allemaal op de sloop." Later vraag ik waar Ton blij van wordt. "Varen, dat vind ik heel erg leuk. En het is gezellig. Zo'n klein schip selecteert natuurlijk ook een beetje het publiek dat meevaart, in de loop der tijd. Ik kan varen, met leuke mensen, en die betalen ook nog eens om mee te gaan. Wat wil je nog meer? Ik heb ook veel mensen die terugkomen. Er zijn nog steeds gasten uit de beginperiode. Ik heb zelfs een groep van mensen die allemaal eens op een individuele reis zijn meegegaan, die vaak afspreken dat ze allemaal het volgende jaar weer komen. Als ik nu zou stoppen [Ton Lemmers is 70 jaar] zou ik heel veel vrienden niet meer zien. Dat zou ik niet willen. En het zijn er te veel om even bij iedereen langs te gaan."

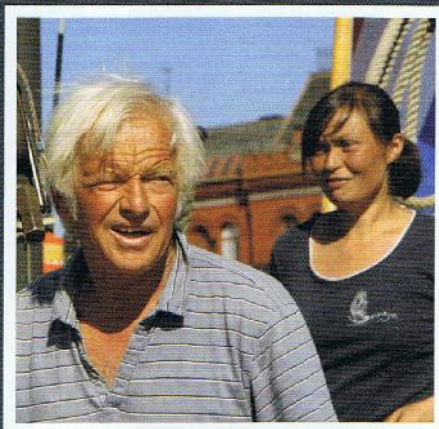
Ook vraag ik waar Ton chagrijnig van wordt. We hebben het op dat moment over gasten en groepen, maar zijn antwoord slaat op een heel ander aspect van het charteren. "De regelgeving. Daar kan ik behoorlijk sacherrijng van worden. Er moeten natuurlijk regels zijn, maar vaak weten mensen helemaal niet waar ze het over hebben. Een voorbeeld; ik heb een generator aan boord. Nou moest ik van de inspectie daar een alarmpje op zetten. Zinloos, want dat ding slaat af als die oververhit dreigt te raken. Maar nou ja, voor een paar tientjes wil ik er best een knopje aan zetten. Maar nou moest dat alarm bij het stuurwiel in de buurt komen. Maar ik gebruik die

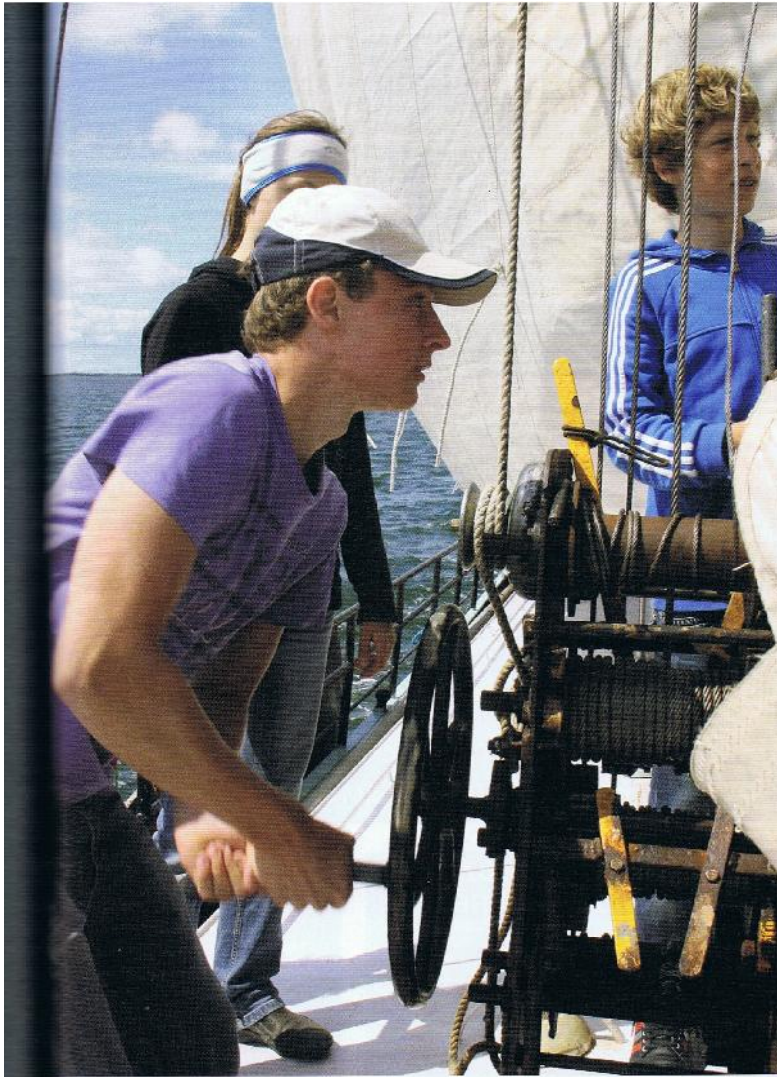
generator nooit als ik aan het varen ben, alleen aan de wal als er geen walstroomvoorziening is. En dan zit ik natuurlijk niet aan het roer. Bovendien zou ik, om dat draadje te trekken, dat door het waterdichte schot moeten doen. Nou ja, dat wil je natuurlijk al helemaal niet." Het is één van de vele voorbeelden die Ton moeiteloos opsomt. "En zo zijn er wel honderd dingen. Het ergst vind ik dat men het verschil niet ziet tussen een klein zeilschip en een cruiseschip. Voor ambtenaren zijn wij een uitzondering."

Volledige ontspanning

Om te ervaren wat zeilen met Ton Lemmers zo bijzonder maakt, scheep ik in op *Stella Maris* voor een week Oostzee. Zo krijg ik de kans om hem als schipper mee te maken. En zijn diverse passagiers die al vaker mee zijn geweest. Aan een van hen vraag ik waarom hij steeds terugkomt. Zijn antwoord is: "Het zeilen, het schip. En Ton." In mijn eigen ervaring zal ik niet teleurgesteld worden. Op zeker moment varen we aan het eind van een zonnige dag richting de haveningang van Sassnitz, gelogen in het zuiden van de Oostzee. Met een bakstagwind glijden we op de haveningang af. De tachtig ton zware klipper laat zich met een aardige snelheid door de wind vooruit duwen. Nog een paar honderd meter scheidt ons van de havenhoofden. Ton lijkt nog geen enkele aanstalten te maken om van zeilen over te schakelen op motorbediening. Ik zit naast hem, en hij wijst me op leuke uitzichtjes, oude hooftjes, en dist ondertussen verhalen op uit de oude doos. Nog honderd meter. Op mijn eigen zeilboot had ik nu al lang de zeilen gestreken, de landvasten en stootwillen in gereedheid gebracht en de motor gestart, om op de motor de haven in te varen.

Vlak voor de haveningang vraag ik: "Ga je de haven inzeilen?" Ton antwoordt: "Neuh, alleen het eerste stukje maar." Na de havenhoofden draaien we stuurboord uit de haven in. Zijn maat Gitti staat aan de mast te wachten op een teken van de schipper. Maar die zit nog ontspannen tegen mij te kletsen. "Zie je daar dat kottertje? Daar waren er vroeger heel veel van hier. Die daar is nu omgevormd tot een museumschip." Links en rechts van ons verschijnt steeds meer polyester, vredig dobberend in de avonddeining, zich onbewust van de 32 meter lange klipper die hier ook een plekje voor de nacht nodig heeft. Na nog een stukje gevaren te hebben zegt Ton tegen Gitti: "Het zeil mag nu wel een stukje naar beneden." De gaffel zakt, en met een half gestreken grootzeil glijden we verder, volledig in de hand gehouden door deze schipper met bijna zeventig jaar ervaring op het water. Bijna aan het eind van de haven mag het zeil eindelijk helemaal zakken. Ton start de motor, die hij eigenlijk alleen maar gebruikt om een laatste draai te maken naar de nu bovenwindse steiger. Nog nooit eerder heb ik iemand zo volledig ontspannen en in totale controle een ligplaats in een haven zien uitzoeken. Ik begrijp ineens waarom passagiers zich bij Ton op hun gemak voelen. Ton Lemmers is iemand om bij terug te komen. ●

“Varen, dat vind ik heel erg leuk”

